JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS (TAMISEMI)

TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

KIDATO CHA NNE 2023

021 MWONGOZO WA USAHIHISHAJI KISWAHILI

SEHEMU A (Alama 15)

1. **@ 1 Alama 1 = Alama 10**

SWALI	i	ii	iii	iv	v	vi	vii	viii	ix	x
JIBU	C	A	E	D	B	A	D	E	D	D

2. **@ Alama 01 = Alama 05**

Orodha A	i	ii	iii	iv	v
Orodha B	H	F	B	I	C

SEHEMU B: (Alama 40)

3. **Alama 4 @ 01**
   i. Mada inayozungumzwa, mfano mada inayohusu masomo, sherehe, msiba au muziki, lugha hutofautiana kutokana na mazingira hayo.
   ii. Uhusiano uliopo baina ya mazungumzo yanapofanyika mfano, jeshini au shuleni.
   iii. Malengo ya mazungumzo mf. Malengo yanaweza kuwa ni kuelimisha.
   iv. Kuburudisha, kukejeli n.k
   v. Mwanafunzi/ mtahiniwa atoe maelezo mafupi na mifano kwa kila moja.

4. **Alama 4 @ 01**
   a. Kidole kimoja hakivunji chawa
   b. Mchagua jembe si mkulima
   c. Mungu si Athumani
   d. Mgema akisifiwa tembo hulitia maji.

5. **Majibu**
   a)
   i. Huyu hapendi ugomvi
   ii. Mafanikio alianguka wakati anakimbia
   iii. Mtoto angepelekwa hospitalini mapema angepona **Alama 4 @ 01**
   iv. Mzee Peko alichinja mbuzi wake wote.

   b) Majibu
   i. Ngeli- ngeli; angelisoma angelifaulu.
   ii. Ki- akija atanikuta.
   iii. Ngali - ngali, angalifika mapema angalifanikiwa **Alama 4 @ 01**.

iv. nge- nge, angekunywa dawa angepona.

Tabain, Mtahiniwa anaweza kuongeza majibu mengine ufafanuzi na mifano

6. MUHTASARI WA KIKAO CHA KAMATI YA MAANDALIZI YA MAHAFALI YA KIDATO CHA NNE KILICHOFANYIKA 20/02/2021 KATIKA UKUMBI WA SHULE KUANZIA SAA 5:00 ASUBUHI MPAKA SAA 7:00 MCHANA

A. WALIOHUDHURIA
1. ……………………………………………..
2. ……………………………………………..
3. ……………………………………………..
4. ……………………………………………..
5. ……………………………………………...

B. WASIOHUDHURIA
1. ……………………………………………...
2. ……………………………………………...
3. ……………………………………………...
4. ……………………………………………...

C. AJENDA
i. Kufungua kikao
ii. Maandalizi
iii. Mengineyo

Mtahiniwa afuate taratibu zote za uandishi wa kumbukumbu za mikutano

Alama 8 @ 02

7. Majibu
i. Elimu.
ii. Utawala.
iii. Vyombo vya habari.
iv. Kuteuliwa kwa Kiswahili kuwa lugha ya Taifa.
v. Shughuli za Kisiasa.

Maelezo na mifano

Alama 8 @ 02

8. Majibu
A. UCHAGUZI MKUU: **alama 1**
B. Miaka mitano: **alama 1**
C. (i) Awe amejiandikisha katika daftari la kudumu la wapiga kura.
(ii) Awe na umri wa miaka kumi na nane na kuendelea **alama 3**
(iii)Awe raia wa Tanzania na akili timamu.

D. Majibu
- Hutupatia viongozi bora
- Huendeleza demokrasia **alama 3**
- Huleta mabadiliko nchini na kutatua migogoro

<u>SEHEMU C: (Alama 45)</u>

9. **Hapa mwanafunzi anapaswa kuzingatia mambo yafuatayo**
    - Utangulizi (atoe maana ya maigizo/michezo ya kuigiza)maigizo/mchezo wa kuigiza nit endo la kuigiza sura, tabia, matendo na mazungumzo ya watu au viumbe wengine yaani jinsi wanavyo tembea, wanavyoo vaa n.k
    - Atunge mchezo wa kuigiza kwa kuzingatia hatua zifuatazo.
        i. Kuchagua wazo, tendo, visa na tukio la kuigizwa (amepewa madhara ya mapenzi katika umri mdogo)
        ii. Kuchagua muktadha au mahali pa kutendea mfano, shuleni, kijijini, ofisini n.k
        iii. Kuamua mtindo wa kuwasilisha jambo la kuigizwa mf. Vichekesho, tanzia n.k
        iv. Kupanga hoja kuu zinazojenga maudhui ya igizo
        v. Kuweka mpangilio wa maonyesho
        vi. Kubuni wahusika na kuweka idadi yao kulingana na matukio.
        vii. Kutunga maelezo kuhusu mandhari, maumbile ya wahusika na vitendo vyao ni muhimu kueleza kwenye mabano.
        viii. Maleba – mavasi yanayoakisi uhalisia wa wahusika.

N:B Mwanafunzi azingatie majibizano kwenye igizo lake.

(jumla alama 15)

10. <u>Utangulizi</u> . Maana ya uonevu(**Alama 02)**

<u>Kiini</u>

MASHAIRI YA CHEKACHEKA
- Uongozi mbaya.
- Rushwa na ubaguzi.
- Uonevu unaotokana na ukosefu wa demokrasia.
- Uzembe na ukasuku

MALENGA WAPYA
- Momonyoko wa maadili.
- Uongozi mbaya.
- Unyonyaji
- Matabaka

WASAKATONGE
- Matabaka
- Unafiki na usaliti
- Momonyoko wa maadili

11. Mwanafunzi azingatie yafuatayo; **(Alama 02)**

UTANGULIZI – maana ya mtindo ni ule upekee wa mtunzi wa kazi ya fasihi na mtunzi mwingine.

KATIKA RIWAYA YA WATOTO WA MAMA NTILIE (MTINDO)

a) Matumizi ya nyimbo mfano uk.10, Lomolomo aliimba;

“Kuleni nae,
Hata bangi vuteni nae,
Lakini ni bure,
Mwenzenu nimezaa nae………………………..”

b) Mwandishi katumia monologia (masimulizi) na dayalogia (majibizano)
c) Mwandishi katumia nafsi zote tatu.
d) Matumizi ya picha.

TAKADINI

a) Masimulizi na dayalogia
   Matumizi ya nyimbo mfano Rumbidzai aliimba

   "…………mheshimiwa wetu amemiliki mavuno,
   Kwa mikono yake halisi,
   Kutokana na mashamba yetu wote,
   Lakini ni kipi alichoambulia kutoka ardhi hii isiyomea kitu?"

b) Matumizi ya monolojia.
c) Matumizi ya hadithi.

JOKA LA MDIMU

a) Masimulizi
b) Dayalogia/ majibizano
c) Matumizi ya nyimbo mfano wimbo wa Chaupele (uk,70-71)

Hitimisho.

12. Mwanafunzi azingatie yafuatayo;

Utangulizi; maana ya matumizi ya Lugha ni namna ya kutumia lugha kulingana na mila, desturi na taratibu zilizopo katika jamii husika.

KILIO CHETU

a) Tamathali za semi
   i. Tashibiha – " wakapukutika kama majani ya kiangazi" uk.1
   ii. Sitiari – "we mbwa mweusi" uk.10
   iii. Tafsiri "kafa kwa kukanyaganyanya" uk.4
b) Misemo, nahau na methali
   i. Msemo, "wembamba wa reli treni inapita" uk.7
   ii. Methali "umeula wa chuya" uk.29
   iii. Nahau "nimekuvulia kofia" uk.9
c) Picha na taswira
   - Mfano,
   - Dubwana – ugonjwa wa ukimwi
   - Nguva – aina ya samaki wabaya wamefananishwa na mtu mbaya.
   - Kinyago – Suzi

ORODHA

a) Tamathali za semi mfano
   - Sitiari mfano "furahi…….waridi change zuri"
   - Tafsida mfano "mayai yangu madogo"
   - Tsshibiha mfano "furaha ni kama punda wa kijiji"
b) Misemo mfano furaha anavuna mbegu ya kifo.

NGOSWE PENZI KITOVU CHA UZEMBE

a) Tamathali za semi mfano.
   - Tafsida " wala hajarudi, kama ingekuwa ni kujisaidia si angekua amekwishamaliza?" uk.21.
   - Tashibiha," vumbi jekundu kama ugoro wa subiana" uk.1
b) Methali
   - " penye nia pana njia" uk.22.
c) Misemo
   - "akuwaniae uovu haji peupe " uk.14.
d) Nahau
   - " hebu keti tutupe mawe pangoni" – tule chakula uk.11

Hitimisho.